

Nowe stanowisko *Polysarcus denticauda* (CHARPENTIER, 1825) (Orthoptera: Tettigoniidae) w Polsce

New record of *Polysarcus denticauda* (CHARPENTIER, 1825) (Orthoptera: Tettigoniidae) in Poland

Danuta KADŁUB¹, Dariusz GRABOWSKI²

¹ Szkoła Doktorska, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Podchorążych 2, 30-084, Kraków,
e-mail: kadlub.danuta@doktorant.uken.krakow.pl, ORCID 0009-0002-1850-8585

² Zakład Psychologii Ogólnej, Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, ul. Ingardena 6, 30-060 Kraków,
e-mail: dariusz.grabowski@uj.edu.pl, ORCID 0000-0003-1384-1389.

ABSTRACT. This paper reports a site of *Polysarcus denticauda* (CHARPENTIER, 1825) in southeastern Poland, located in the “Szachownica” nature reserve in Krówniki (Podkarpackie Province). The species was recorded there between 2023 and 2025, both as larvae and numerous adults, indicating the presence of a stable population. The location represents one of the lowest known elevations of this species in Europe and confirms that it can also inhabit lowland meadows, provided that the appropriate vegetation structure is maintained. Due to the rarity of *P. denticauda* in Poland, this observation significantly contributes to the knowledge of its national distribution and highlights the need for continued monitoring of the species.

KEY WORDS: grasshopper, lowland meadows, habitat structure, ecology.

Grubosz bezskrzydły *Polysarcus denticauda*, CHARPENTIER, 1825, to rzadko obserwowany w kraju przedstawiciel pasikonikowatych (Tettigonioidae) z podrodziny długoskrzydłakowatych (Phaneropterinae). Gatunek ten występuje w rozproszeniu na obszarze Europy Środkowej i Południowej, obejmując swoim zasięgiem m.in. Hiszpanię, Francję, Szwajcarię, Niemcy, Austrię, Włochy, Słowenię, Słowację, Chorwację, Bośnię i Hercegowinę, Serbię, Czarnogórę, Macedonię Północną, Albanię, Bułgarię i Grecję, a także Turcję. Włochy stanowią południową, natomiast Niemcy północną granicę zasięgu występowania tego gatunku. W Europie Południowo-Wschodniej występuje zwykle na izolowanych stanowiskach, związanych z ekstensywnie użytkowanymi łąkami i zaroślami o wysokiej roślinności zielnej (KRIŠTÍN i in. 2009, CHOBANOV i MIHAJLOVA 2010, SENN i in. 2011, KÖHLER 2017, HERMANN i in. 2022, MULDER 2023, ÜNAL 2023, KASALO i in. 2024, TAMI i in. 2024, TRAUTNER 2024).

Pasikonik ten preferuje tereny górskie, choć niektóre populacje stwierdzano również na niższych wysokościach. W Bułgarii stanowiska, na których go obserwowano zlokalizowane były na wysokościach powyżej 1000 m n.p.m. (POPOV i CHOBANOV 2016),

podczas gdy w Chorwacji i Słowenii występował już od 300 m n.p.m. (KLEUKERS i in. 2010). Jest on silnie związany z obecnością półnaturalnych, bogatych florystycznie i nasłonecznionych siedlisk łąkowych. Występuje głównie na obszarach o mało intensywnym użytkowaniu rolniczym, a jego obecność często wskazuje na wysoki stopień zachowania lokalnych układów przyrodniczych. Siedliska zasiedlane przez ten gatunek to przede wszystkim ekstensywnie użytkowane łąki, polany górskie i murawy kserotermiczne. Unika on intensywnie koszonych łąk i monokultur rolniczych, co czyni go podatnym na presję ze strony działalności człowieka i zmiany sposobu użytkowania gruntu (DETZEL 1998, KRIŠTÍN i JARČUŠKA 2009).

Chociaż grubosz bezskrzydły uznany jest w wielu państwach Europy za krytycznie zagrożony i objęty jest ochroną (np. w Austrii, Niemczech, Słowacji), wiedza na temat jego rozmieszczenia i ekologii wciąż pozostaje fragmentaryczna. W ostatnich dwóch dekadach, dzięki platformom społecznościowym (np. iNaturalist), zanotowano wzrost liczby stanowisk występowania tego gatunku w różnych częściach Europy. Pomimo dość szerokiego zasięgu europejskiego, w Polsce *P. denticauda* pozostaje gatunkiem

skrajnie rzadkim, znanym dotąd wyłącznie z dwóch obserwacji z ubiegłego wieku, mianowicie w Bolestraszycach i Łuczycach (oba koło Przemyśla) (WANAT i BIAŁOOKI 1997, BAZYLUK i LIANA 2000). W krajowym opracowaniu *Czerwonej Listy Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce* gatunek ten został sklasyfikowany w kategorii DD, wskazującej na brak danych pozwalających ocenić jego status zagrożenia (LIANA 2002).

W niniejszym artykule przedstawiamy stanowisko występowania *Polysarcus denticauda* w południowo-wschodniej Polsce, w rezerwacie przyrody „Szachow-

nica” w Krównikach (gmina Przemyśl, województwo podkarpackie) oraz na pobliskich pasach przydrożnych.

Rezerwat położony jest na pograniczu Kotliny Sandomierskiej i Pogórza Przemyskiego, w strefie przejściowej pomiędzy krajobrazem nizinno-wyżynnym a pagórkowatym, typowym dla pogórzy karpaccich. Obszar ten znajduje się na wysokości ok. 195 m n.p.m. (PERZANOWSKA 2012; www.zielonepodkarpacie.pl/rezerwaty-przyrody/szachownica-w-krownikach) (Ryc. 1).

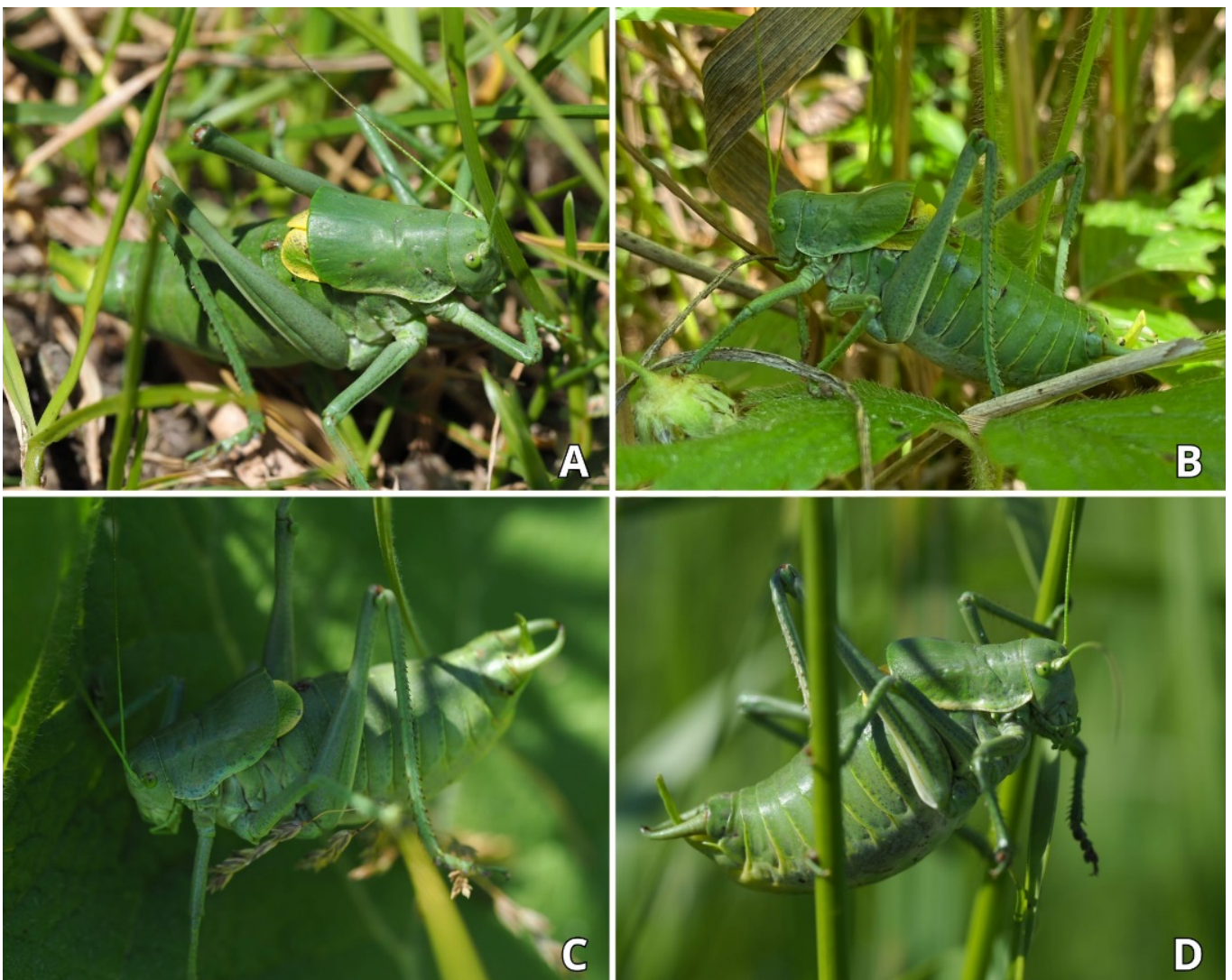
Ryc. 1. Stanowiska, na których obserwowany był *Polysarcus denticauda*. Fot. D. GRABOWSKI.

Fig. 1. Locations where *Polysarcus denticauda* was observed. Photo D. GRABOWSKI.

Teren rezerwatu cechuje się bogatą roślinnością łąkową o zróżnicowanym składzie gatunkowym w zależności od części obszaru. W jego północnej części dominują zbiorowiska z tymotką łąkową *Phleum pratense* LINNAEUS, 1753, i wiechliną łąkową *Poa pratensis* LINNAEUS, 1753, którym towarzyszą m.in. jaskier ostry *Ranunculus acris* LINNAEUS, 1753, oraz żywokost lekarski *Symphytum officinale* LINNAEUS, 1753. Siedlisko ma charakter typowo łąkowy, z przewagą roślinności zielnej oraz obecnością rozproszonych wierzb *Salix* spp. LINNAEUS, 1753. Obserwacji dokonywano na obszarze rezerwatu oraz w jego najbliższym otoczeniu, gdzie nie prowadzi

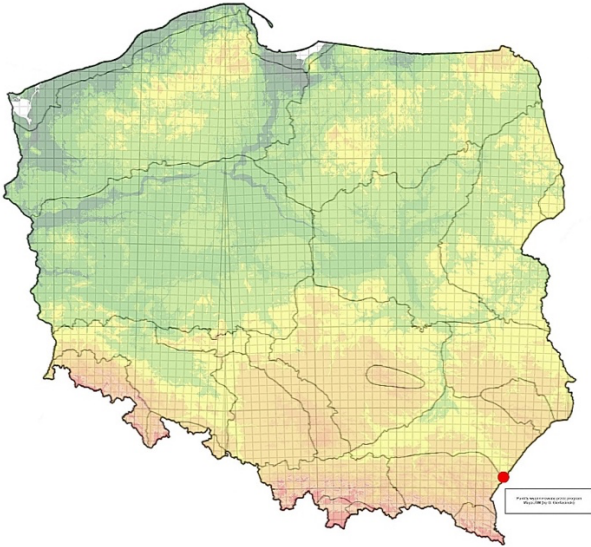
się koszenia roślinności w okresie wegetacyjnym (PERZANOWSKA 2012, www.zielonepodkarpacie.pl/rezerwaty-przyrody/szachownica-w-krownikach). Pasikonik obserwowany był również w trawach na pasach przydrożnych, odizolowanych od rezerwatu obszarami rolnymi.

Grubosz bezskrzydły obserwowany był kilkakrotnie w latach 2023 i 2025 przez drugiego z autorów zarówno na łąkach rezerwatu, jak też na przydrożach, gdzie dominowała roślinność trawiasta (Ryc. 2). Stanowisko to leży w tym samym polu UTM co wcześniejsze stwierdzenia gatunku z okolic Przemyśla (Ryc. 3).

Ryc. 2. Obserwowany pasikonik *Polysarcus denticauda*. Fot. D. GRABOWSKI.

Fig. 2. The observed grasshopper *Polysarcus denticauda*. Photo D. GRABOWSKI.

Ryc. 3. Stanowisko *Polysarcus denticauda* w rezerwacie przyrody Szachownica w Krównikach. Mapa wygenerowana za pomocą programu MapaUTM (GIERLASIŃSKI 2025).

Fig. 3. Location of *Polysarcus denticauda* in the Szachownica nature reserve in Krówniki. Map generated using the MapaUTM program (GIERLASIŃSKI 2025).

Stanowisko *P. denticauda* (Ryc. 3):

- FA 31, Rezerwat przyrody „Szachownica” w Krównikach w gminie Przemyśl (49.7727°N, 22.8511°E), 11 V 2023, 2 larwy, 3 VII 2023, 1♀5♂♂, 2 V 2025, 4 larwy, 16 VI 2025, 20♂♂, siedlisko łąkowe oraz pasy przydrożne, obs. D. GRABOWSKI.

Dwie larwy grubosza bezskrzydłego, z których wyhodowano samca i samicę, zostały odłowione w maju 2023 roku i zabrane do hodowli w celu obserwacji ich rozwoju i potwierdzenia gatunku.

Stanowisko w Krównikach znajduje się w granicach znanego wcześniej obszaru występowania *Polysarcus denticauda* w Polsce, jednak ze względu na brak wcześniejszych danych z tego obszaru stanowi istotne uzupełnienie wiedzy o jego lokalnym rozmieszczeniu (WANAT i BIAŁOOKI 1997, BAZYLUK i LIANA 2000). Potwierdzenie obecności zarówno larw, jak i licznych osobników dorosłych w kolejnych latach wskazuje na utrwaloną, prawdopodobnie stabilną populację lokalną.

Przedstawione dane sugerują wyspowy charakter występowania *P. denticauda* w Europie, gdzie gatunek zasiedla głównie tereny górskie i wyżynne, najczęściej na wysokościach 500–2400 m n.p.m. (KAŃUCH i KRIŠTÍN 2009, GIULIANO 2022). Wykazane stanowisko leży na jednej z najniższych wysokości w obrębie znanego zasięgu gatunku, co wskazuje na dużą plastyczność siedliskową przy zachowaniu specy-

ficznych wymagań strukturalnych. Kluczowym czynnikiem determinującym obecność gatunku wydaje się zatem nie wysokość nad poziomem morza, lecz sposób użytkowania łąki i zachowanie wysokiej, bujnej runi, charakterystycznej dla późno koszonych, nienawożonych siedlisk.

Obserwacje z Krównik potwierdzają, że mozaikowy charakter użytkowania (płaty niekoszone, obrzeża, miedze) sprzyja występowaniu populacji gatunku, nawet na niższych wysokościach. Z uwagi na brak innych stwierdzeń tego gatunku w kraju zasadne wydaje się rozważenie objęcia *P. denticauda* monitoringiem lub ochroną gatunkową.

Podane tu obserwacje świadczą również o możliwości sezonowej dyspersji wzdłuż zdegradowanych, lecz strukturalnie odpowiednich mikrosiedlisk, takich jak rowy przydrożne i nieużytki, co może mieć znaczenie dla łączności pomiędzy płatami siedlisk. Dla ochrony praktycznym wnioskiem jest utrzymanie mozaikowej struktury runi, pasów buforowych oraz opóźnionych terminów koszenia tam, gdzie potwierdzono obecność gatunku.

PIŚMIENNICTWO

- BAZYLUK W., LIANA A. 2000. Prostoskrzydłe – Orthoptera. Katalog Fauny Polski, część XVII, zeszyt 2: 1-156.
- CHOBANOV D.P., MIHAJLOVA B. 2010. Orthoptera and Mantodea in the collection of the Macedonian Museum of Natural History (Skopje) with an annotated checklist of the groups. *Articulata*, **25** (1): 73–107.
- DETZEL P. 1998. Die Heuschrecken Baden-Württembergs. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. 580 ss.
- GIERLASIŃSKI G. 2025. MapaUTM ver. 5.4. <https://www.heteroptera.us.edu.pl/mapautm.html> (dostęp 09.11.2025).
- GIULIANO D. 2022. Orthopteran diversity and distribution in the Monviso Natural Park (Western Italian Alps) (Insecta: Orthoptera). *Fragmenta entomologica*, **54** (1): 45–64.
- HERMANN S., DETZEL P., BAMANN T., ANTHES N. 2022. Association between mowing regimes and abundance of the Bull Bush Cricket (*Polysarcus denticaudata*). *Articulata*, **37**: 83-102.
- KAŃUCH P., KRIŠTÍN A. 2009. Somatic and population adaptations of *Polysarcus denticauda* (Orthoptera) in extreme altitudes. *Entomologica Fennica*, **20** (3): 207-214.
- KASALO N, TVRTKOVIĆ N, BOGIĆ D, KOKAN B, VUKOVIĆ M, KUČINIĆ M, SKEJO J. 2024. An overview of orthoptera mass occurrences in Croatia from 1900 to 2023. *Insects*, **15** (2): 82.
- KÖHLER G. 2017. Beobachtungen zur Embryonal-und Juvenilentwicklung der Wanuschrecke, *Polysarcus denticauda* (CHARPENTIER, 1825). *Articulata*, **32**: 23-38.
- KRIŠTÍN A., KAŃUCH P., FABRICIOVÁ F., BALLA M. 2009. On distribution and ecology of the bush-cricket *Polysarcus denticauda* (Orthoptera, Tettigoniidae) in Slovakia. *Polish Journal of Entomology*, **78**: 185-191.
- LIANA A. 2002. Orthoptera Prostoskrzydłe i inne owady ortopteroidalne. W: GŁOWACIŃSKI Z. (red.), Czerwona lista

- zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 115-121.
- MULDER J. New distributional data on the Orthoptera of Montenegro with new records for the country. *Biodiversiti Journal*, **14** (3): 395-404.
- SENN M., WALTER T.A., SABEVA M., STOYANOVA S. 2011. Orthoptera species (Ensifera, Caelifera) in differently managed grassland of the Smoljan region of the Rhodope Mountains, Bulgaria. *Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft*, **84**: 193-313.
- TAMI F., FONTANA P., TIRELLO P. 2024. Ortoteri E Mantidi Del Monte Sabotino (Friuli Venezia Giulia). *Atti del Museo Civico di Storia Naturale di Trieste*, **65**: 103-118.
- TRAUTNER J. 2024. Wantschaftrecke (*Polysarcus denticauda*) – Zum Erstnachweis in Deutschland im 19. Jahrhundert im Neckartal bei Tübingen und ihrem dortigen Erlöschen. *Artenschutz und Biodiversität*, **5** (6): 1-8.
- PERZANOWSKA J. 2012. Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa: 214-224.
- POPOV A., CHOBANOV D. 2016. Orthoptera, Blattodea and Mantodea of Vrachanska Planina Mountains. *Faunistic Diversity of Vrachanski Balkan Nature Park. ZooNotes, Supplement*, **3**: 87-124.
- ÜNAL M. 2025. Check-list of Turkish Orthoptera <http://www.orthoptera-tr.org/index.php/check-list-of-the-turkish-orthoptera> (dostęp: 6.11.2025).
- WANAT M., BIAŁOOKI P. 1997. *Polysarcus denticauda* (CHARPENTIER, 1825) – gatunek pasikonika (Orthoptera: Tettigonioidea: Phaneropteridae) nowy w faunie Polski. *Wiadomości Entomologiczne*, **16** (2): 115-116.
- Zielone podkarpacie, Szachownica w Krównikach <https://www.zielonepodkarpacie.pl/rezerwaty-przyrody/szachownica-w-krownikach/> (dostęp 5.11.2025).

Wpłynęło: 17.11.2025
Zaakceptowano: 10.01.2026